

Οι μεταρρυθμίσεις του Ν. 4842/2021 στις ειδικές διαδικασίες, τα ασφαλιστικά μέτρα και την εκούσια δικαιοδοσία

Παναγιώτη Σ. Γιαννόπουλου, Αναπληρωτή Καθηγητή Νομικής Σχολής ΔΠΘ

1 Προοίμιο

Οι εκτενείς μεταρρυθμίσεις του Ν. 4842/2021 επέφεραν σημαντικές τροποποιήσεις και στις ενότητες των ειδικών διαδικασιών, των ασφαλιστικών μέτρων και της εκούσιας δικαιοδοσίας. Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται η εξέταση των κυριότερων εξ αυτών.

2 Κοινό διαδικαστικό πλαίσιο ειδικών διαδικασιών

Η κύρια εμβέλεια των μεταρρυθμίσεων του Ν. 4842/2021 εντοπίζεται στο άρθρο 591 ΚΠολΔ, το οποίο μετά τη μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015 ενσωματώνει το διαδικαστικό κορμό των ειδικών διαδικασιών¹. Περιορισμένες τροποποιήσεις

¹ Ευρύτερα για τις ειδικές διαδικασίες μετά το Ν. 4335/2015, βλ. (ενδεικτ.), Μακρίδου, Οι ειδικές διαδικασίες στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας μετά το Ν. 4335/2015, 2017, *passim*· Σταματόπουλο, Ειδικές Διαδικασίες Ι, 2021, *passim*· Γιαννόπουλο, Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά το Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015.453 επ· Ποδηματά, Διαφορές από την οικογένεια, τον γάμο και την ελεύθερη συμβίωση- Γενικό διαδικαστικό πλαίσιο και ειδικές παρατηρήσεις στις διατάξεις των νέων άρθρων 592-613 ΚΠολΔ (όπως ισχύουν μετά τον Ν. 4335/2015), ΧρΔ 2015.641 επ. Για το Ν. 4842/2021, βλ. (ενδεικτ., αλφαβητική σειρά): Γιαννόπουλο, Οι μεταρρυθμίσεις του ν. 4842/2021 στις ειδικές διαδικασίες, τα ασφαλιστικά μέτρα και την εκούσια δικαιοδοσία, ΕλλΔνη 2022.32· Γιαννόπουλο, Οι ένορκες βεβαιώσεις μετά το Ν. 4842/2021, ΕΠολΔ 2021.521· Καλαντζή, Το ζήτημα της προσμετρήσεως του διαστήματος 1-31 Αυγούστου στον υπολογισμό της προθεσμίας προσδιορισμού του πλειστηριασμού ακινήτων κατ' άρθρ. 993 § 2 ΚΠολΔ (τέως άρθρ. 954 § 2 εδ. ε'), Αρμ 2022.704· Κατηφόρη, Παρατηρήσεις στην ΜΠρΚατερ 19/2022 (Ασφ) (Νομιμότητα διενέργειας νέου πλειστηριασμού με την ίδια τιμή πρώτης προσφοράς μετά την ισχύ του Ν. 4842/2021), ΠειρΝ 2022.15· Κατρά, Οι ειδικές διαδικασίες μετά το Ν. 4842/2021, ΕλλΔνη 2022.93· Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, Οι σημαντικότερες πρόσφατες τροποποιήσεις του Γενικού Μέρους του δικαίου της Αναγκαστικής Εκτέλεσης και των κεφαλαίων για την ικανοποίηση χρηματικών απαιτήσεων διά κατασχέσεως κινητών και ακινήτων, ΕλλΔνη 2022.40· Κλαμαρή, Ο Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (μετά τον ν. 4842/2021) σε επανεκκίνηση (κατάργηση στρεβλώσεων του ν. 4335/2015 και προσπάθεια για επιστροφή σε, κάποια, δικονομική κανονικότητα), ΕΠολΔ 2021.498· Μακρίδου, Αξιολόγηση των ρυθμίσεων του πρόσφατου ν. 4842/2021 για την τακτική και τις ειδικές διαδικασίες, ΕλλΔνη 2022.1· Ορφανίδης, Ο συνυπολογισμός του μηνός Αυγούστου στο χρονικό διάστημα που πρέπει να μεσολαβεί μεταξύ της επιβολής αναγκαστικής κατάσχεσης και του ορισμού ημέρας πλειστηριασμού, ΕφΑΔ 2022.505· Σ. Πανταζόπουλο, Ο νόμος 4842/2021 «ταχεία πολιτική δίκη, προσαρμογή των διατάξεων της πολιτικής δικονομίας για την ψηφιοποίηση της πολιτικής δικαιοσύνης, άλλες τροποποιήσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και λοιπές επείγουσες διατάξεις», ΕλλΔνη 2022.13· Παπαστάθη, Οι επελθούσες αλλαγές στις προθεσμίες σε Τακτική, Μικροδιαφορές και Ειδικές Διαδικασίες μετά τον ν. 4842/2021 – Οι προθεσμίες προτάσεων-προσθήκης των άρθρ. 237, 238, 468, 469 και 591 του νέου ΚΠολΔ, ΕλλΔνη 2022.105· Παπαστάθη, Η σκιαγράφηση των νέων αλλαγών στο Δίκαιο της Εσωτερικής Διαιτησίας - ΔΕΔ (άρθρα 867 επ. ΚΠολΔ) με τον Ν. 4842/2021 - Μια πρώτη κριτική προσέγγιση, Διδ 2021.79· Πισίνα, Εμμάρτυρη απόδειξη στην τακτική διαδικασία μετά τους ν. 4335/2015 και 4842/2021 – Μία αποτίμηση, ΕΠολΔ 2021.276· Περάκης, Σκέψεις και προβληματισμοί επί ενδεχομένων αποκλίσεων των διατάξεων περί πιλοτικής δίκης (ν. 3900/2010 και ν. 4842/2021) από το

απαντώνται επίσης στο κεφάλαιο των διαταγών (633, 636 Α ΚΠολΔ), ενώ οι ρυθμίσεις των οικογενειακών και περιουσιακών διαφορών (592 επ, 614 επ ΚΠολΔ) παραμένουν αμετάβλητες. Έμμεσες μεταβολές επέρχονται στη ύλη των ειδικών διαδικασιών και έμμεσα, όπως π.χ. λόγω της τροποποίησης του άρθρου 260 § 2 ΚΠολΔ κατά τρόπο ώστε να προβλέπεται πλέον ρητά ότι η εμβέλεια της ρύθμισης καταλαμβάνει και τις ειδικές διαδικασίες ή του άρθρου 986 εδ. γ' ΚΠολΔ, το οποίο ορίζει πλέον ρητά ότι η ανακοπή κατά της δήλωσης του τρίτου δικάζεται κατά τη διαδικασία των περιουσιακών διαφορών.

Ειδικότερα:

2.1 Παράσταση με δήλωση στον 1ο βαθμό (591 § 2 ΚΠολΔ)

Μια από τις πλέον σημαντικές καινοτομίες του Ν. 4842/2021 αποτελεί η παροχή για πρώτη φορά της δυνατότητας παράστασης με δήλωση στις ειδικές διαδικασίες. Πριν το Ν. 2915/2001 παράσταση με δήλωση επιτρεπόταν μόνον στον πρώτο βαθμό και αποκλειστικά στο πλαίσιο της τακτικής διαδικασίας του πολυμελούς πρωτοδικείου². Το βήμα του νομοθέτη επομένως είναι αρκετά τολμηρό, εισάγοντας μια ρωγμή στο σύστημα των ειδικών διαδικασιών, όπου οι αρχές της προφορικότητας και της αμεσότητας είχαν διαχρονικά ενισχυμένο χαρακτήρα. Σύμφωνα με την ΑιΕΚθ Ν. 4842/2021 η νέα ρύθμιση αποβλέπει στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και την επιτάχυνση της πολιτικής δίκης³. Το επιχείρημα του νομοθέτη είναι μόνον εν μέρει ακριβές, αφού η επέκταση της παράστασης με δήλωση στις ειδικές διαδικασίες του πρώτου βαθμού, είναι σε θέση να διευκολύνει μόνον αναφορικά με την αποσυμφόρηση των ακροατηρίων, όχι όμως και στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων, ενώ συγχρόνως αντικειμενικά είναι απρόσφορη να υπηρετήσει την

γράμμα και το πνεύμα των άρθρων 19 § 1 ΣΕΕ και 267 ΣΛΕΕ περί προδικαστικής παραπομπής ενώπιον του ΔΕΕ, ΕλλΔνη 2022.337· Πιτσιρίκο, Η διαδικασία των μικροδιαφορών πριν και μετά τον Ν 4842/2021 (συμβολή στη ερμηνεία των άρθρων ΚΠολΔ 466-471), ΠειρΝ 2021.329· Πλαγάκο, Οι τροποποιήσεις που επέφερε ο ν. 4842/2021 στο δίκαιο της κατάταξης των δανειστών, ΕλλΔνη 2022.84-92· Πλεύρη, Έναρξη ισχύος των ρυθμίσεων των άρθρων 175 και 176 του ν. 4855/2021, που τροποποιούν άρθρα του ΚΠολΔ και του ν. 4842/2021, Quallex·

² Πρβλ. άρθρ. 115 § 2 ΚΠολΔ, όπως ίσχυε μετά την τροποποίηση του με το Ν. 2207/1994 και πριν την εκ νέου μεταρρύθμιση του με το Ν. 2915/2001: «2. Στον πρώτο βαθμό, καθώς και στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας, η προφορική συζήτηση είναι υποχρεωτική, (εκτός από την περίπτωση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 226)». Η μνημονευόμενη εξαίρεση του άρθρου 226 § 2 ΚΠολΔ, αφορούσε την περίπτωση έκδοσης προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 341 ΚΠολΔ/1994, οπότε γινόταν δεκτό ότι η προφορική ανάπτυξη δεν ήταν υποχρεωτική. Βλ. ενδεικτ.: Κεραμεύς/Κονδύλης (-Νίκας), ΚΠολΔ, 2000, άρθρ. 115 αρ. 2.

³ ΑιΕΚθ Ν. 4842/2021, διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του κοινοβουλίου, www.hellenicparliament.gr, σ. 99.

επιτάχυνση της δικαιοσύνης. Η εμβέλεια της νέας ρύθμισης είναι πάντως περιορισμένη. Καταλαμβάνει μόνον τις περιουσιακές διαφορές (614 επ ΚΠολΔ)⁴ και αντίθετα απ' ό,τι ισχύει στην περίπτωση του άρθρου 242 ΚΠολΔ, προϋποθέτει κοινή δήλωση των πληρεξουσίων δικηγόρων όλων των μερών και μόνο στις δίκες των περιουσιακών διαφορών⁵. Στο μέτρο που ο νομοθέτης δεν διακρίνει, παράσταση με δήλωση επιτρέπεται υπό τις παραπάνω προϋποθέσεις όχι μόνον στις διαφορές που απαριθμούνται στο άρθρο 614 ΚΠολΔ, αλλά και σε όσες η διαδικασία εφαρμόζεται κατά παραπομπή, όπως οι ανακοπές των άρθρων 632, 633, 933, 979 ΚΠολΔ και ήδη και στην ανακοπή του άρθρου 986 ΚΠολΔ. Ο νομοθέτης χρησιμοποίησε τον όρο «μέρη» αντί του πλέον δόκιμου «διάδικοι». Κατά πόσον η διατύπωση είναι ηθελημένη καταλείπεται ασαφές στην ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021. Πάντως, η ευρύτητα της διατύπωσης παρέχει επαρκές έρεισμα, ώστε να γίνει δεκτό πως η υποχρέωση υποβολής κοινής δήλωσης καταλαμβάνει και τους παρεμβαίνοντες, συμπεριλαμβανομένων και των απλώς προσθέτως παρεμβαίνόντων.

Από προφανή νομοτεχνική αστοχία, η διατύπωση του άρθρου 591 § 1 στ. δ' ΚΠολΔ που αξιώνει την προφορική προβολή των ισχυρισμών κατά την συζήτηση στο ακροατήριο, παρέμεινε αμετάβλητη, παρά τη θέσπιση της δυνατότητας παράστασης με δήλωση. Κατά το σημείο τούτο λοιπόν ενδείκνυται η συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 591 § 1 στ. δ' ΚΠολΔ, ώστε στις περιπτώσεις που οι διάδικοι παρίστανται με δήλωση, να μην απαιτείται η προφορική προβολή των ισχυρισμών⁶. Προς στην

⁴ Σταματόπουλος, σ. 110.

⁵ Αντίθετα, στο δεύτερο βαθμό, η παράσταση με δήλωση επιτρέπεται στις δίκες των ειδικών διαδικασιών υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 242 και 524 ΚΠολΔ. Άλλωστε το άρθρο 524 § 1 ΚΠολΔ παραπέμπει μόνον στην § 1 στ. α' έως γ' και την § 4 του άρθρου 591 και όχι στην § 2. Ως εκ τούτου, επιτρέπεται παράσταση με χωριστή δήλωση εκάστου πληρεξουσίου δικηγόρου. Όπως και υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, όμως, δεν συγχωρείται παράσταση με δήλωση στην περίπτωση που η πρωτόδικη απόφαση εκδόθηκε ερήμην, αφού τα άρθρα 524 § 2 και 528 ΚΠολΔ δεν διακρίνουν μεταξύ τακτικής και ειδικών διαδικασιών: Σταματόπουλος, σ. 110. Σημειώνεται ότι η υποχρεωτική προφορική παράσταση των διαδίκων καταλαμβάνει όχι μόνον το διάδικο που δικάσθηκε ερήμην αλλά και τον αντίδικο του που παραστάθηκε κανονικά: ΑΠ 2150/2014, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1546/2013, ΝΟΜΟΣ. Σκόπιμο είναι εντούτοις, κατά τελεολογική συστολή να γίνει δεκτό ότι στην τελευταία περίπτωση, θα συγχωρείται τουλάχιστον η παράσταση με κοινή δήλωση των διαδίκων κατά το άρθρο 591 § 1 στ. δ' ΚΠολΔ, αφού θα ήταν άτοπο να απαγορεύεται στο δεύτερο βαθμό, αυτό που ρητά επιτρέπεται μετά το Ν. 4842/2021 στον πρώτο βαθμό. Για τους ίδιους λόγους σκόπιμο είναι να αναγνωρισθεί η δυνατότητα παράστασης με δήλωση κατά το άρθρο 591 § 2 ΚΠολΔ σε όσες περιπτώσεις το εφετείο δικάζει ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο (π.χ. αγωγή ακύρωσης διαιτητικής απόφασης, 897 ΚΠολΔ).

⁶ Πρβλ. όμως Κατρά, ΕλλΔνη 2022.98, σύμφωνα με τον οποίο εξακολουθεί να απαιτείται και εδώ η προφορική προβολή των ισχυρισμών και ως εκ τούτου η ρύθμιση του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ, καθίσταται ανεφάρμοστη. Κατά τη γνώμη μας, η ερμηνευτική λύση αυτή αντιστρατεύεται ευθέως το γράμμα της νέας ρύθμισης του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ. Άλλωστε, αφ' ης στιγμής ο νομοθέτης παρέχει στους διαδίκους την ευχέρεια να παρασταθούν με δήλωση, εκλείπει και ο όποιος δικαιολογητικός λόγος ήθελε υποτεθεί πως υπηρετείται δια της προφορικής προβολής των ισχυρισμών κατά το άρθρο 591 § 1 στ. δ' ΚΠολΔ, καθώς ούτε ο αντίδικος έχει τη δυνατότητα να απαντήσει, ούτε ο δικαστής

κατεύθυνση αυτή συνηγορεί άλλωστε και η όλη οικονομία του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ, η εφαρμογή του οποίου προϋποθέτει την υποβολή κοινής δήλωσης από όλους τους διαδίκους. Ενόψει της ρύθμισης αυτής πράγματι διαφαίνεται περιττό να αξιωθεί προφορική προβολή ισχυρισμών, αφού παράσταση με δήλωση είναι νοητή μόνον με κοινή συμφωνία όλων των πλευρών, οπότε αποκλείεται εκ των πραγμάτων η πιθανότητα να παρευρίσκεται κάποιος διάδικος στο ακροατήριο, ώστε να έχει οποιοδήποτε νόημα η επιμονή στην προφορική προβολή των ισχυρισμών.

Καταλείπεται αρρύθμιστο από το νομοθέτη κατά πόσον συγχωρείται η ανάκληση της υποβληθείσας δήλωσης και υπό ποιες προϋποθέσεις. Στην περίπτωση του άρθρου 242 ΚΠολΔ, γίνεται δεκτό ότι επιτρέπεται η ανάκληση της παράστασης με δήλωση μέχρι τη συζήτηση στο ακροατήριο⁷. Εντούτοις η κατάφαση του επιτρεπτού της ανάκλησης της δήλωσης είναι ευχερέστερη στην περίπτωση του άρθρου 242 ΚΠολΔ, αφού οι δηλώσεις του άρθρου αυτού μπορούν να υποβληθούν χωριστά από κάθε πληρεξούσιο δικηγόρο. Επί της αρχής, η διατύπωση του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ, δεν φαίνεται να αποκλείει τη δυνατότητα ανάκλησης της δήλωσης, κατ' αναλογία προς ό,τι γίνεται δεκτό και στην περίπτωση του άρθρου 242 ΚΠολΔ. Εντούτοις, εν προκειμένω επιβάλλεται η ακόλουθη διαφοροποίηση. Από τη στιγμή που η δήλωση μόνον ως κοινή μπορεί να υποβληθεί, κατά λογική τάξη το ίδιο θα πρέπει να γίνει δεκτό και για την ανάκληση της. Άλλωστε, μονομερής ανάκληση της δήλωσης στην περίπτωση του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ ενέχει τον κίνδυνο αιφνιδιασμού του αντιδίκου.

Η δήλωση που υποβάλλεται κατά το άρθρο 591 § 2 ΚΠολΔ, έχει περιορισμένο χρονικό ορίζοντα, ισχύει δηλαδή μόνον για τη συγκεκριμένη συζήτηση για την οποία χορηγήθηκε. Και η ρύθμιση αυτή αποκλίνει από τα ισχύοντα στο άρθρο 242 ΚΠολΔ. Αν και η ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021 δεν παρέχει ερμηνευτικές ενδείξεις για το σκοπό που επιδίωξε να θεραπεύσει ο νομοθέτης, μπορεί να διατυπωθεί η υπόθεση ότι η πρόβλεψη της ισχύος της δήλωσης και στις επόμενες δικασίμους θα ήταν περιττή, από τη στιγμή που για το επιτρεπτό της παράστασης με δήλωση προαπαιτείται η υποβολή κοινής δήλωσης όλων των μερών, ώστε το ενδεχόμενο αναβολής να διαγράφεται μάλλον απίθανο⁸.

καλείται να διεξάγει αποδείξεις, αφ' ης στιγμής οι διάδικοι απουσιάζουν παριστάμενοι με δήλωση. Διάφορη ερμηνεία, εξάλλου, καθιστά εξ ορισμού τη νέα ρύθμιση ως άνευ αντικειμένου, όπως αναγνωρίζει και η εξεταζόμενη γνώμη. Υπό το πρίσμα των αρχών της συστηματικής ερμηνείας, όμως, τούτο είναι ανεπίτρεπτο· ιδίως, αν συνεκτιμηθεί ότι αμφότερες οι διατάξεις μπορούν να συνυπάρξουν ερμηνευτικά μέσω της προτεινόμενης στο κυρίως κείμενο ερμηνευτικής λύσης.

⁷ Ενδεικτ. Ψιάνου, Η αναβολή της συζήτησης κατά τον ΚΠολΔ, ΕΠολΔ 2020.26: 33.

⁸ Αν φυσικά μатаιωθεί η συζήτηση για οποιονδήποτε λόγο, τότε η δήλωση αναλώνεται ούτως ή άλλως.

Εφόσον υποβληθεί δήλωση χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 591 § 2 ΚΠολΔ, τότε οι διάδικοι που την κατέθεσαν θα πρέπει να δικασθούν ερήμην, αφού δεν παρίστανται προσηκόντως.

2.2 Προθεσμία κατάθεσης προσθήκης (591 § 1 στ. στ')

Επεκτείνεται η προθεσμία κατάθεσης προσθήκης από τρεις εργάσιμες που προέβλεπε το προϊσχύσαν δίκαιο σε πέντε. Η προθεσμία υπολογίζεται σύμφωνα με τις αρχές των άρθρων 144 επ ΚΠολΔ, ενώ μετά τη μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, είναι πλέον σαφές ότι το Σάββατο δεν αποτελεί εργάσιμη ημέρα (144 § 3 ΚΠολΔ)⁹.

Κατά την αρχική διατύπωση της ρύθμισης, η εμβέλεια της καταλάμβανε μόνον τη δίκη του πρώτου βαθμού· αντίθετα, ως προς την κατ' έφεση δίκη το άρθρο 524 § 1 ΚΠολΔ παρέπεμπε μόνον στις ρυθμίσεις του άρθρου 591 § 1 στ. α' έως γ' και § 4, εξαιρώντας εκ του αποτελέσματος τη ρύθμιση του άρθρου 591 § 1 στ. στ' ΚΠολΔ. Κατ' αποτέλεσμα, διεφάνη ότι στη δίκη του δεύτερου βαθμού των ειδικών διαδικασιών λοιπόν η προσθήκη εξακολουθεί να κατατίθεται εντός τριών εργασίμων ημερών (524 §1 εδ. β') αντί των πέντε. Η διαφοροποίηση του διαδικαστικού χρονοδιαγράμματος της δίκης των ειδικών διαδικασιών μεταξύ πρώτου και δεύτερου βαθμού ήταν ομολογουμένως αδικαιολόγητη και ευλόγως αποτέλεσε αντικείμενο κριτικής. Ο νομοθέτης αντιλαμβανόμενος το πρόβλημα επιχείρησε να διορθώσει την αστοχία με το Ν. 4912/2022. Υπό τη νέα ρύθμιση η διάταξη προσέλαβε την ακόλουθη διατύπωση: *«Στη διαδικασία της δευτεροβάθμιας δίκης εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 227, 233 έως 236, των παρ. 8 και 10 έως 13 του άρθρου 237, 240 έως 312, περ. α' έως γ' της παρ. 1 του άρθρου 591 και παρ. 4 του άρθρου 591, με την επιφύλαξη της ισχύος του άρθρου 591 για τις ειδικές διαδικασίες. Η κατάθεση των προτάσεων γίνεται έως την*

⁹ Προβλήματα αναμένεται να ανακύψουν στη δικαστηριακή πρακτική αναφορικά με την προθεσμία κατάθεσης της προσθήκης αντίκρουσης στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας στον πρώτο βαθμό. Παρά το γεγονός ότι η ρύθμιση του άρθρου 591 ΚΠολΔ δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των διατάξεων στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 741 ΚΠολΔ, πειστικά προτείνεται ότι κανένα ερμηνευτικό εμπόδιο δεν εμποδίζει την ανάλογη έστω εφαρμογή, όσων εκ των διατάξεων του άρθρου 591 ΚΠολΔ δεν προσκρούουν στις ειδικότερες ρυθμίσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας. Βλ. αναλυτικότερα, Γιαννόπουλο, Η εκουσία δικαιοδοσία ως ειδική διαδικασία και η σχέση της με το άρθρο 591 ΚΠολΔ, Αρμ 2020.753 επ, ιδίως 766 επ. Οι ρυθμίσεις του άρθρου 591 ΚΠολΔ για το χρόνο κατάθεσης των προτάσεων και της προσθήκης αποτελούν τις κατ' εξοχήν ρυθμίσεις που είναι δεκτικές ανάλογης εφαρμογής και στο πεδίο της εκούσιας δικαιοδοσίας. Διάφορη γνώμη θα απέληγε στο αποτέλεσμα ότι κατ' ανάγκη θα έπρεπε να προκριθεί η εφαρμογή των άρθρων 237 και 238 ΚΠολΔ, οι οποίες εντούτοις εμφανίζονται ασύμβατες με μια σειρά από κατ' ιδίαν ρυθμίσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας (π.χ. 751, 752, 754). Εφόσον συνεκτιμηθεί δε ότι πλέον δεν υφίσταται άλλη διάταξη στον ΚΠολΔ που να προβλέπει κατάθεση προσθήκης στο τριήμερο στον πρώτο βαθμό, θα πρέπει να γίνει δεκτό αναγκαστικά ότι και στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας θα πρέπει να προκριθεί η ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 591 § 1 στ. στ' ΚΠολΔ, οπότε η προσθήκη θα κατατίθεται στο πενήνήμερο.

έναρξη της συζήτησης και η κατάθεση της προσθήκης σε αυτές έως τη δωδέκατη ώρα της τρίτης εργάσιμης ημέρας μετά τη συζήτηση»¹⁰. Η νέα διατύπωση του άρθρου 524 § 1 ΚΠολΔ ελέγχεται ως μάλλον ατυχής¹¹ καθώς σωρευτικά παραπέμπει στα άρθρα 591 § 1 και 4, εν συνεχεία επιφυλάσσεται υπέρ της ισχύος του άρθρου 591 ΚΠολΔ «για τις ειδικές διαδικασίες», πριν επαναλάβει την αναφορά σε κατάθεση προτάσεων έως την έναρξη της συζήτησης και προσθήκης ως την τρίτη εργάσιμη ημέρα μετά τη συζήτηση. Ως εκ τούτου η επιφύλαξη υπέρ της ισχύος του άρθρου 591 ΚΠολΔ ως προς τις «ειδικές διαδικασίες» καταλείπεται ερμηνευτικά μετέωρη, αφού εν συνεχεία η ειδικότερη ρύθμιση του εδ. β', επαναλαμβάνει ρητά την αναφορά σε κατάθεση της προσθήκης εντός του τριημέρου. Επιπλέον, η παράλληλη και σωρευτική παραπομπή δύο φορές στο άρθρο 591 ΚΠολΔ στο πλαίσιο της ίδιας φράσης, είναι βέβαιο ότι εγκυμονεί τον κίνδυνο σύγχυσης. Παρά το γεγονός ότι συνεκτιμώντας τις αντιδράσεις που είχε προκαλέσει η διατύπωση του άρθρου 524 § 1 ΚΠολΔ, ως αυτό είχε διατυπωθεί με το Ν. 4842/2021, μπορεί να διατυπωθεί με αξιώσεις η ερμηνευτική υπόθεση πως η βούληση του νομοθέτη ήταν να επεκτείνει την εφαρμογή της πενθήμερης προθεσμίας του άρθρου 591 § 1 στ. στ' ΚΠολΔ και στο δεύτερο βαθμό, η φραστική αποτύπωση της βούλησης αυτής στην ισχύουσα διατύπωση του άρθρου 524 § 1 ΚΠολΔ είναι αμφίβολο κατά πόσο εκπλήρωσε το σκοπό αυτό. De lege ferenda λοιπόν παρίσταται ευκατὰ η εκ νέου παρέμβαση του νομοθέτη προς αποσαφήνιση του ζητήματος.

Προβληματισμοί ανέκυψαν και σε σχέση με το διαχρονικό δίκαιο της νέας ρύθμισης για την κατάθεση της προσθήκης. Το άρθρο 116 § 3 α' Ν. 4842/2021 προέβλεπε αρχικά την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων στις εκκρεμείς υποθέσεις μόνον για τις ρυθμίσεις των § 2 εδ. β' και γ', § 4, § 7 εδ. β' και § 8, όχι όμως και για την εδω κρίσιμη ρύθμιση του άρθρου 591 § 1 στ. στ'. Η παράλειψη του άρθρου 591 § 1 στ. στ' ΚΠολΔ ήταν δυσεξήγητη και υπέθαλπε την ανασφάλεια δικαίου. Ο νομοθέτης παρενέβη ήδη και με το Ν. 4912/2022 τροποποίησε κατάλληλα τη διάταξη, ώστε πλέον να μην καταλείπεται αμφιβολία για το γεγονός ότι η νέα ρύθμιση του άρθρου 591 § 1 στ. στ' ΚΠολΔ καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς υποθέσεις.

¹⁰ Όμοια αντικαταστάθηκε και το άρθρο 548 § 1 ΚΠολΔ με το Ν. 4912/2021. Οι παρατηρήσεις που διατυπώνονται στο κυρίως κείμενο ισχύουν και για τη ρύθμιση αυτή.

¹¹ Δυστυχώς, η ΑιτΕκθ της τροπολογίας 1235/106 11.3.2022 με την οποία αντικαταστάθηκε το άρθρο 524 § 1 ΚΠολΔ δεν παρέχει κάποια ερμηνευτική ένδειξη των προθέσεων του νομοθέτη, περιοριζόμενη στην επίκληση της αναγκαιότητας νομοτεχνικών βελτιώσεων.

2.3 Πραγματογνωμοσύνη και αυτοψία (591 § 4)

Το νέο σύστημα επαναφοράς της υπόθεσης μετά τη διαταγή πραγματογνωμοσύνης που προβλέπει το άρθρο 237 § 8 ΚΠολΔ καταλαμβάνει και τις ειδικές διαδικασίες. Κατ' αποτέλεσμα, στις νέες ειδικές διαδικασίες η πραγματογνωμοσύνη διατάσσεται με διάταξη στην οποία προσδιορίζονται ο τόπος, ο χρόνος, τα ονόματα των πραγματογνωμόνων, το θέμα της πραγματογνωμοσύνης, η προθεσμία για την κατάθεση της γνωμοδότησης των πραγματογνωμόνων, που δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερη από εξήντα (60) ημέρες, καθώς και κάθε άλλο χρήσιμο στοιχείο. Από τη συνδυασμένη ερμηνεία των άρθρων 237 § 8 και 591 § 4 ΚΠολΔ διαφαίνεται ότι η δυνατότητα να διαταχθεί η πραγματογνωμοσύνη ή η αυτοψία με απόφαση που θα διατάσσει επανάληψη της συζήτησης (254 ΚΠολΔ) θα πρέπει κατ' αρχήν να αποκλεισθεί. Άλλωστε η παραπομπή στο άρθρο 237 § 8 ΚΠολΔ καταλαμβάνει συλλήβδην όλα τα εδάφια του, ώστε να μην καταλείπεται περιθώριο αποκλεισμού του εδ. τελ. Η κατάργηση της πρόβλεψης για προφορική διαταγή της πραγματογνωμοσύνης, που είχε ούτως ή άλλως περιπέσει σε αχρηστία και η αντικατάστασή της με διάταξη, η οποία προφανώς θα εκδίδεται μετά τη συζήτηση θα καθιστά κατά κανόνα περιττή και την προσφυγή στη ρύθμιση του άρθρου 254 ΚΠολΔ για την επανάληψη της συζήτησης¹². Με την κατάθεση της έκθεσης αυτοψίας ή πραγματογνωμοσύνης θεωρείται συντελεσμένη και η επανάληψη της συζήτησης.

Η ρύθμιση του άρθρου 591 § 4 ΚΠολΔ περιλαμβάνεται στην παραπομπή του άρθρου 524 § 1 ΚΠολΔ και ως εκ τούτου η εμβέλεια της καταλαμβάνει και το δεύτερο βαθμό. Σύμφωνα με το άρθρο 116 § 3 α' Ν. 4842/2021 η εμβέλεια της ρύθμισης καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς υποθέσεις. Αμφίβολο καταλείπεται βέβαια, αν η εφαρμογή της νέας ρύθμισης και στις εκκρεμείς υποθέσεις καταλαμβάνει και τις υποθέσεις στις οποίες διατάχθηκε πραγματογνωμοσύνη με απόφαση περί επανάληψης της συζήτησης κατά το άρθρο 254 ΚΠολΔ. Ορθότερη διαφαίνεται στις περιπτώσεις αυτές, η αρνητική απάντηση. Με βάση τη νομοτυπική μορφή του άρθρου 237 § 8 ΚΠολΔ, η εφαρμογή του προϋποθέτει ως *sine qua non* όρο ότι η

¹² Εντούτοις, δεν μπορεί να αποκλεισθεί πλήρως η δυνατότητα διαταγής της πραγματογνωμοσύνης με απόφαση που διατάσσει επανάληψη της συζήτησης, όπως π.χ. στην περίπτωση που το δικαστήριο διατάσσει πραγματογνωμοσύνη σε συνδυασμό με την προσκομιδή πρόσθετων εγγράφων. Στις περιπτώσεις αυτές, όπου η πραγματογνωμοσύνη δεν έχει διαταχθεί με διάταξη αλλά με απόφαση, οπότε η επαναφορά της υπόθεσης με κλήση για περαιτέρω συζήτηση διαφαίνεται αναγκαία.

πραγματογνωμοσύνη ή αυτοψία διατάχθηκαν με διάταξη, οπότε κατ' αποτέλεσμα η ρύθμιση αποβαίνει ανεφάρμοστη στην περίπτωση που η πραγματογνωμοσύνη είχε διαταχθεί με μη οριστική απόφαση περί επανάληψης της συζήτησης. Κατ' αποτέλεσμα, η επαναφορά της υπόθεσης προς περαιτέρω συζήτηση διαφαίνεται αναγκαία στην εξεταζόμενη περίπτωση, ακόμη και αν η πραγματογνωμοσύνη κατατεθεί μετά την 1.1.2022. Κατά μείζονα λόγο, δεν επηρεάζονται οι δικάσιμοι που έχουν ορισθεί μετά την 1.1.2022 για την επαναφορά προς περαιτέρω συζήτηση υποθέσεων στις οποίες είχε διαταχθεί πραγματογνωμοσύνη που κατατέθηκε πριν την 1.1.2022.

Το άρθρο 591 § 4 ΚΠολΔ παραπέμπει μόνον στην παρ. 8 του άρθρου 237 και όχι στην παρ. 9. Ως εκ τούτου δεν προβλέπεται στις ειδικές διαδικασίες η κατάθεση συμπληρωματικής προσθήκης για το σχολιασμό της πραγματογνωμοσύνης ή της αυτοψίας. Η έλλειψη της δυνατότητας σχολιασμού της πραγματογνωμοσύνης από τους διαδίκους και της δυνατότητας προσκομιδής πρόσθετων αποδεικτικών μέσων για την αντίκρουση της, αξιολογείται ως ουσιώδες μειονέκτημα της ρύθμισης του άρθρου 591 § 4 ΚΠολΔ, φαλκιδεύοντας το δικαίωμα υπεράσπισης τους.

2.4 Ερημοδικία στο 2^ο βαθμό (591 § 7 εδ. β' ΚΠολΔ).

Με τη ρύθμιση της § 7 εδ. β' ορίζεται πλέον ότι σε περίπτωση ερημοδικίας του εκκαλούντος, ανακόπτοντος ή του αιτούντος την αναψηλάφηση, το ένδικο μέσο απορρίπτεται. Σύμφωνα με την ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021 η νέα ρύθμιση αποβλέπει στην άρση των αμφισβητήσεων για την τύχη του ένδικου μέσου, επί ερημοδικίας του διαδίκου που το άσκησε σε όσες περιπτώσεις οι δικονομικές ρυθμίσεις της πρωτοβάθμιας δίκης προβλέπουν διαφορετική αντιμετώπιση της ερημοδικίας¹³. Ως εκ τούτου, οι ρυθμίσεις των άρθρων 595 και 621 § 2 ΚΠολΔ, εφαρμόζονται πλέον μόνον στον πρώτο βαθμό. De lege ferenda, δικαιολογούνται εδώ επιφυλάξεις, αφού οι δικαιοπολιτικές σταθμίσεις που επιβάλλουν τη διαφορετική ρύθμιση της εκκρεμοδικίας στα άρθρα 595 και 621 § 2 ΚΠολΔ είναι παρούσες και στη δίκη του δεύτερου βαθμού.

2.5 Μη εφαρμογή διατάξεων περί μικροδιαφορών στις ειδικές διαδικασίες.

Σύμφωνα με το άρθρο 591 § 8 ΚΠολΔ ορίζεται πλέον ρητά ότι οι διατάξεις περί μικροδιαφορών, δεν μπορούν να εφαρμοσθούν σε συνδυασμό με τις ειδικές

¹³ ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 99.

διαδικασίες. Το ζήτημα στασιαζόταν στη νομολογία υπό την ισχύ του Ν. 4335/2015¹⁴, με μάλλον ορθότερη την εκδοχή που κατέφασκε το επιτρεπτό της παράλληλης εφαρμογής των διατάξεων περί μικροδιαφορών και στις ειδικές διαδικασίες¹⁵. Σε κάθε περίπτωση, η τελείως διαφορετική δομή της δίκης των μικροδιαφορών που εισάγει πλέον το νέο άρθρο 468 ΚΠολΔ, θα καθιστούσε και εν τοις πράγμασι αδύνατη την παράλληλη εφαρμογή των διατάξεων περί μικροδιαφορών στις ειδικές διαδικασίες.

2.6 Επέκταση της εφαρμογής του άρθρου 260 § 2 ΚΠολΔ και στις ειδικές διαδικασίες

Η τροποποίηση του άρθρου 260 § 2 ΚΠολΔ επηρεάζει και τις ειδικές διαδικασίες, καθώς – αντίθετα από τη διατύπωση που είχε προσλάβει η ρύθμιση με το Ν. 4335/2015- πλέον προβλέπεται ρητά ότι καταλαμβάνει και τις ειδικές διαδικασίες. Κατ' αποτέλεσμα σε περίπτωση ματαίωσης της συζήτησης, οι διάδικοι φέρουν πλέον το βάρος να επιδιώξουν τον προσδιορισμό νέας συζήτησης μέσα σε προθεσμία 90 ημερών από τη ματαίωση. Εφόσον η προθεσμία παρέλθει άπρακτη η δίκη καταργείται¹⁶. Από την αντιδιαστολή μεταξύ των άρθρων 215.2 εδ. τελ και 260 § 2 εδ. β' ΚΠολΔ διαφαίνεται ότι εν προκειμένω η κατάργηση ενεργεί *ex nunc*. Ο διάδικος δεν στερείται πάντως της δυνατότητας να επαναφέρει την αγωγή σύμφωνα με το άρθρο 263 εδ. β' ΑΚ. Η ρύθμιση αρκείται στην υποβολή αιτήματος για τον προσδιορισμό νέας δικασίμου. Κατ' ακολουθίαν θα πρέπει να θεωρηθεί αρκετή η κατάθεση κλήσης για ορισμό νέας δικασίμου, χωρίς να προσ απαιτείται η επίδοση της μέσα στην προθεσμία των 90 ημερών. Η ερμηνευτική αυτή λύση βρίσκει πρόσθετο έρεισμα στη διατύπωση του άρθρου 260 § 2 εδ. τελ ΚΠολΔ, η οποία περιορίζεται να παραπέμψει μόνον στο άρθρο 215.2 ΚΠολΔ. Ως εκ τούτου, προκειμένου για τα δικόγραφα των ειδικών διαδικασιών, μπορεί με αξιώσεις να υποστηριχθεί ότι ο διάδικος που επισπεύδει τη συζήτηση δεν χρειάζεται να τηρήσει κάποια άλλη προθεσμία για την κοινοποίηση της κλήσης πέραν αυτής του άρθρου 591 § 1 στ. α' ΚΠολΔ.

Η ρύθμιση περιλαμβάνεται στις διατάξεις στις οποίες παραπέμπει το άρθρο 524 § 1 ΚΠολΔ, οπότε η ενέργεια της καταλαμβάνει πλέον και το δεύτερο βαθμό.

¹⁴ Ενδεικτ. κατά της εφαρμογής των διατάξεων περί μικροδιαφορών στις ειδικές διαδικασίες: ΕιρΚαβ 10/2019, Αρμ 2019.877· ΕιρΚαρ 1/2018, ΝΟΜΟΣ· Αντίθ. ΕιρΠατρ 28/2020, ΕλλΔνη 2020.841 αντίθ. σημ. Κατρά· ΜΠρΡόδου 30/2019, ΝΟΜΟΣ.

¹⁵ Βλ. περαιτέρω από τη θεωρία: Μακρίδου, σ. 28-29· Σταματόπουλος, σ. 33-34· Γιαννόπουλος, ΕΠολΔ 2015.472· Γιαννόπουλος, Οι διατάξεις περί μικροδιαφορών μετά τη μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, Αρμ 2017.732: 735-736.

¹⁶ Αμφίβολο είναι το νοηματικό περιεχόμενο της περαιτέρω αναφοράς της διάταξης σε διαγραφή της υπόθεσης από το πινάκιο: από τη στιγμή που η συζήτηση του δικογράφου έχει ματαιωθεί, προφανώς δεν είναι νοητό να είναι εγγεγραμμένη η υπόθεση σε πινάκιο, πριν κατατεθεί η κλήση για την επαναφορά της.

Δεδομένου ότι η εξεταζόμενη ρύθμιση αναφέρεται ειδικά σε ματαίωση της υπόθεσης, δεν μπορεί να επεκταθεί αναλόγως σε άλλες περιπτώσεις διακοπής της προόδου της δίκης, έστω και αν και στις περιπτώσεις αυτές, απαιτείται η επαναφορά της υπόθεσης προς περαιτέρω συζήτηση με κλήση (π.χ. παραπομπή λόγω αναρμοδιότητας, παραπομπή στην προσήκουσα διαδικασία).

2.7 Διαταγή Πληρωμής και διαταγή απόδοσης της χρήσης μίσθιου

Τροποποιείται το άρθρο 633 ΚΠολΔ, ώστε να διευκρινίζεται, ότι επί ανακοπής, που ασκείται μετά τη δεύτερη επίδοση της διαταγής πληρωμής δεν επιτρέπεται αναστολή, τόσο όταν η εκδίκαση της ανακοπής εκκρεμεί στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, όσο και όταν εκκρεμεί η εκδίκαση έφεσης κατά οριστικής απόφασης, που πρωτόδικα εκδόθηκε επί αυτής. Παράλληλα προστίθεται στο άρθρο 633 τρίτη παράγραφος με την οποία παρέχεται η δυνατότητα να διαταχθεί η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση σε περίπτωση που ακυρωθεί η διαταγή πληρωμής με τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Η ρύθμιση αποβλέπει στην άρση της σχετικής διχογνωμίας που είχε καταγραφεί παλαιότερα αναφορικά με το επιτρεπτό της επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση σε περίπτωση ακύρωσης της διαταγής πληρωμής μετά από άσκηση ανακοπής¹⁷. Αν και η ρύθμιση εντάσσεται στο άρθρο που ρυθμίζει την περίπτωση της ανακοπής του άρθρου 633 ΚΠολΔ, αφορά εξίσου, ελλείψει οποιασδήποτε διάκρισης και την ανακοπή του άρθρου 632 ΚΠολΔ. Επιπλέον, η εμβέλεια της ρύθμισης καταλαμβάνει και την περίπτωση ακύρωσης της διαταγής απόδοσης μίσθιου κατά ρητή παραπομπή του άρθρου 644 ΚΠολΔ, όπως τροποποιείται με το άρθρο 42 Ν. 4842/2021.

2.8 Διαταγή πληρωμής για οφειλόμενο μισθό (636 Α ΚΠολΔ)

Στο άρθρο 636 Α προστίθενται οι λέξεις «*με την επιφύλαξη του δεύτερου εδαφίου της παρ. 2 του άρθρου 621 μπορεί να ζητηθεί η έκδοση διαταγής πληρωμής οφειλόμενου μισθού ...*». Η παρέμβαση είναι δυσνόητη. Το άρθρο 621 § 2 εδ. β' ρυθμίζει το ζήτημα της ερημοδικίας στη δίκη των εργατικών διαφορών. Ως εκ τούτου η διατύπωση επιφύλαξης υπέρ αυτού σε σχέση με το επιτρεπτό έκδοσης διαταγής πληρωμής από εργατικές απαιτήσεις δεν φαίνεται να υπηρετεί κάποια νομοτεχνική ή δικονομική σκοπιμότητα. Σύμφωνα με την ΑιτΕκθ 4842/2021¹⁸ ρυθμίζεται το ζήτημα

¹⁷ ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 99-100.

¹⁸ ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 100.

της εφαρμογής του άρθρου 621 § 2 εδ. β' ΚΠολΔ, όταν ερμηδοικεί ο ανακόππων, με επίκληση του επιχειρήματος ότι το άρθρο 632 § 7 ΚΠολΔ που αναφέρεται στην ανακοπή κατά της διαταγής πληρωμής βασίζεται στις δυσμενείς συνέπειες της ερμηδοικίας, παρά το ότι πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για δίκη για εργατική απαίτηση και δεν δικαιολογείται η διαφορετική νομοθετική αντιμετώπιση για το ίδιο ζήτημα της ερμηδοικίας κάποιου από τους διαδίκους. Με βάση τις παραπάνω διευκρινίσεις, μπορεί να διατυπωθεί η εικασία ότι ο νομοθέτης προσέβλεπε στην ένταξη της νέας ρύθμισης σε κάποια άλλη παράγραφο του άρθρου 636 Α ΚΠολΔ και κατά πάσα πιθανότητα στην § 3, όπου και ρυθμίζονται ζητήματα σχετικά με τη συζήτηση της ανακοπής κατά της διαταγής πληρωμής για οφειλόμενο μισθό. Υπό την έννοια αυτή, η παρέμβαση του νομοθέτη στην παρ. 1 θα πρέπει να αποδοθεί σε *lapsus calami*. Κατά διορθωτική ερμηνεία της ρύθμισης λοιπόν θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ρύθμιση του άρθρου 621 § 2 εδ. β' ΚΠολΔ εφαρμόζεται και στη δίκη της ανακοπής που ασκείται κατά διαταγής πληρωμής οφειλόμενου μισθού.

3 Ασφαλιστικά Μέτρα

3.1 Καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα

Το άρθρο 683 § 3 ΚΠολΔ τροποποιείται και ορίζεται ότι πλέον όλες οι υποθέσεις προσημειώσεων, συναινετικές και καθ' αντιδικία, εκδικάζονται καθ' αρχήν από το ειρηνοδικείο, χωρίς όμως να αποκλείεται η επιβολή του εν λόγω ασφαλιστικού μέτρου και από το δικαστήριο της κυρίας δίκης¹⁹.

Επιπλέον προστίθεται § 5 στο άρθρο 683 ΚΠολΔ με την οποία ορίζεται πλέον ρητά ότι δεν είναι δυνατή η εφαρμογή του άρθρου 46 ΚΠολΔ στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων επιλύοντας τη σχετική διχογνωμία που επικρατούσε στη νομολογία²⁰. Ο νομοθέτης προκρίνει πλέον ρητά τη γνώμη ότι η αίτηση ασφαλιστικών

¹⁹ Σύμφωνα με την ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 100, νέα ρύθμιση κατατείνει στην αποφυγή της πολυδιάσπασης της διαδικασίας και της ταλαιπωρίας συνηγόρων και πολιτών.

²⁰ Υπό το προϊσχύσαν δίκαιο, μάλλον κρατούσα ήταν η εκδοχή που τασσόταν υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 46 ΚΠολΔ και στη δίκη των ασφαλιστικών μέτρων: Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Κράνης), ΚΠολΔ, 2^η, 2020, άρθ. 683 αρ. 7· Τζίφρας, Ασφαλιστικά Μέτρα, 4^η, 1985, σ. 19· Μπέης, ΠολΔ, άρθ. 683, σ. 52, 53· Κεραμεύς/Κουσούλης, Άσκηση ενδίκων μέσων κατά παραπεμπτικής λόγω αναρμοδιότητας αποφάσεως στα ασφαλιστικά μέτρα (γνμδ), ΝοΒ 1997. 416επ· Νίκας, Γενικές Διατάξεις Ασφαλιστικών Μέτρων - Διάγραμμα Παραδόσεων, 1986, σ 13· Μακρίδου, Παρατηρήσεις υπό τη ΜΠρΘεσ 4595/1986, Αρμ 1986. 1087· Σταματόπουλος/Γιαννόπουλος, Διάρκεια ισχύος προσωρινής διαταγής επί παραπομπής της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων καθ' άρθ. 46 ΚΠολΔ και ζητήματα προσωρινής έννομης προστασίας επί απειλής διακοπής διαρκούς προμηθευτικής σύμβασης, ΕΠολΔ 2018. 60: 64·

μέτρων που ασκήθηκε σε αναρμόδιο δικαστήριο απορρίπτεται χωρίς να καταλείπεται πλέον περιθώριο παραπομπής της σύμφωνα με το άρθρο 46 ΚΠολΔ. Κατά ρητή πρόβλεψη της ρύθμισης η εμβέλεια της καταλαμβάνει εξίσου την καθ' ύλην και την κατά τόπον αρμοδιότητα. Δοθέντος ότι η καθ' ύλην και κατά τόπον αρμοδιότητα αποτελούν διαδικαστικές προϋποθέσεις της δίκης, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που ασκήθηκε σε αναρμόδιο δικαστήριο θα απορρίπτεται ως απαράδεκτη, έστω και αν το άρθρο 683 § 5 ΚΠολΔ δεν ρυθμίζει ρητά τη φύση της δικονομικής κύρωσης στην περίπτωση που η αίτηση ασκηθεί σε αναρμόδιο δικαστήριο. Στην ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, διευκρινίζεται περαιτέρω ότι σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης για τον παραπάνω λόγο η χορηγηθείσα προσωρινή διαταγή παύει αυτομάτως να ισχύει. Η διευκρίνιση αξιολογείται ως μάλλον πλεοναστική, αφού ούτως ή άλλως η προσωρινή διαταγή αποβάλλει αυτοδικαίως την ισχύ της σε κάθε περίπτωση απόρριψης της αίτησης των ασφαλιστικών μέτρων. Άλλως είχαν τα πράγματα υπό το προϊσχύσαν δίκαιο²¹, όπου όμως επικρατούσε η γνώμη πως σε περίπτωση άσκησης της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων σε αναρμόδιο δικαστήριο, παραπεμπόταν η αίτηση με ανάλογη ή ευθεία εφαρμογή του άρθρου 46 ΚΠολΔ²², οπότε ορθά περαιτέρω η κρατούσα γνώμη δεχόταν τη διατήρηση της προσωρινής διαταγής μέχρι την έκδοση απόφασης επί της ουσίας της αίτησης από το δικαστήριο της παραπομπής.

3.2 Συναινετικές προσημειώσεις και αιτήσεις ανάκλησης συναινετικών προσημειώσεων

Με το άρθρο 686 § 8 ΚΠολΔ ορίζεται πλέον ότι η αίτηση για την εγγραφή συναινετικής προσημείωσης ή ανάκλησης συναινετικής προσημείωσης κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου. Η αίτηση και τα συνοδευτικά έγγραφα μπορούν να υποβληθούν και ηλεκτρονικά κατά το άρθρο 117 § 2 και 119 § 4 ΚΠολΔ. Η νέα ρύθμιση

Απαλαγάκη, Διατήρηση ισχύος προσωρινής διαταγής, εκδοθείσας από κατά τόπο αναρμόδιο δικαστήριο, μετά την έκδοση παραπεμπτικής απόφαση, ΕφΑΔ 2018. 105: 108· Βαθρακοκοίλης, Ασφαλιστικά Μέτρα, 2012, άρθ. 683 αρ. 13· ΜΠρΛευκ 588/2002, ΕλλΔνη 2003. 281· ΜΠρΑθ 1297/2021, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΘεσ 9751/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΛαρ 18/2005, Δικογραφία 2005. 180· ΕιρΡοδ 31/2005, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΡοδ 16/2004, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΡοδ 68/2004, ΝΟΜΟΣ· ΕιρΑνδρ 24/2002, ΑρχΝ 2003. 704. Αντίθ. ΜΠρΑθ 6731/2019, ΝΟΜΟΣ· ΜΠρΑγρ 153/2015, ΝοΒ 2015.1006 σημ. Χατζηιωάννου· ΜΠρΑθ 21734/2011, ΕΠολΔ 2012.524 σημ. Γιαννόπουλου· ΜΠρΘεσ 1256/2007, ΧρΙΔ 2007.442· ΜΠρΠρεβ 73/2019, ΝΟΜΟΣ·

²¹ Πρβλ. Σταματόπουλο/Γιαννόπουλο, ΕΠολΔ 2018.60 επ, υπέρ της διατήρησης της ισχύος της προσωρινής διαταγής, λύση την οποία ακολούθησε και η νομολογία, ΜΠρΑθ 372/2018, ΕΠολΔ 2018.74 και αντίθ. Απαλαγάκη, ΕφΑΔ 2018.105.

²² Βλ. ανωτ. σημ. 15.

συμπληρώνεται με την προσθήκη της § 3 στο άρθρο 690 ΚΠολΔ σύμφωνα με την οποία η συζήτηση των αιτήσεων αυτών διεξάγεται εγγράφως κατά παρέκκλιση του άρθρου 115 και οι διάδικοι μπορούν να παρασταθούν με δήλωση του άρθρου 242 § 2 ΚΠολΔ. Παρά τη χρήση του ρήματος «μπορούν» διαφαίνεται ότι η έγγραφη διενέργεια της διαδικασίας είναι υποχρεωτική και όχι δυναμική από τη στιγμή που η ρητή πρόβλεψη περί έγγραφης διαδικασίας θα καθιστούσε άνευ αντικειμένου τη διαζώσης συζήτηση. Σύμφωνα με την ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021²³ η τροποποίηση αυτή αποβλέπει στην επιτάχυνση και διευκόλυνση της εκδίκασης των υποθέσεων εγγραφής ή άρσης συναινετικής προσημείωσης υποθήκης και η διεκπεραίωση μεγάλου αριθμού σχετικών συναλλαγών, όπως χορήγηση προσωπικών και επαγγελματικών δανείων, στις οποίες ελλείπει το στοιχείο της αντιδικίας, δίχως να είναι υποχρεωτική η φυσική παρουσία των διαδίκων.

Υποβολή κοινής δήλωσης δεν απαιτείται, αφού η ρύθμιση δεν παραπέμπει στο άρθρο 591 § 2 αλλά στο 242 § 2 ΚΠολΔ. Ζητήματα αναμένεται να ανακύψουν πάντως στη δικαστηριακή πρακτική εφόσον συντρέξει περίπτωση συμμετοχής τρίτων προσώπων στη δίκη, π.χ. λόγω άσκησης κύριας παρέμβασης ή υποβολής αίτησης ανάκλησης κατά το άρθρο 696 § 1 ΚΠολΔ. Η ευρύτητα της διατύπωσης του άρθρου 690 § 3 εδ. β' ΚΠολΔ, δεν δικαιολογεί απόκλιση μεταξύ της συναινετικής ανάκλησης της προσημείωσης και της αντιμωλία. Εντούτοις, στην τελευταία περίπτωση, ο εξαναγκασμός του βλαπτόμενου τρίτου να επιδιώξει την άρση του ασφαλιστικού μέτρου που πλήττει τα συμφέροντα του, αποκλειστικά μέσω έγγραφης διαδικασίας, η οποία αποτελεί το προϊόν επιλογής των αντιδίκων του, δικαιολογεί ενδοιασμούς αναφορικά με τη συμβατότητα της προς στις επιταγές του άρθρου 6 § 1 ΕΣΔΑ.

3.3 Άσκηση παρεμβάσεων και ανταίτησης

Υπό τη νέα διατύπωση του άρθρου 686 § 6 περιστέλλεται ουσιαδώς η προφορική άσκηση ενδίκων βοηθημάτων στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Επανερχόμαστε στον κανόνα ότι μόνον η πρόσθετη παρέμβαση μπορεί να ασκηθεί προφορικά και μόνον ενώπιον του Ειρηνοδικείου και του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Εξ αντιδιαστολής παρέπεται ότι στο Πολυμελές Πρωτοδικείο και τα Εφετεία απαιτείται η άσκηση της παρέμβασης με κατάθεση και επίδοση δικογράφου. Υπό τη νέα ρύθμιση η κύρια παρέμβαση και η ανταίτηση ασκούνται αποκλειστικά με δικόγραφο, το οποίο

²³ ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 101-102.

θα επιδίδεται στον αντίδικο²⁴. Ο νομοθέτης δεν ορίζει ρητά προθεσμία για την ολοκλήρωση της άσκησης τους (αντίθετα από το άρθρο 591 § 1 στ. β' ΚΠολΔ). Μάλλον θα ήταν ορθότερο να γίνει δεκτό ότι η άσκηση τους συγχωρείται μέχρι την προτεραία της δικασίμου, υπό τον όρο ότι θα επιδοθούν και στον αντίδικο. Τόσο, η κύρια παρέμβαση όσο και η ανταίτηση, ενόψει της προφανούς συνάφειας τους με την κύρια αίτηση προσδιορίζονται υποχρεωτικά στη δικάσιμο που εκκρεμεί η τελευταία.

3.4 Επέκταση της προθεσμίας για την υποχρεωτική άσκηση της κύριας αγωγής και στις υποθέσεις προσωρινής ρύθμισης κατάστασης.

Με το νέο άρθρο 732 Α ΚΠολΔ επεκτείνεται στα ασφαλιστικά μέτρα προσωρινής ρύθμισης κατάστασης (731, 732 ΚΠολΔ) η υποχρέωση άσκησης της κύριας αγωγής σε προθεσμία 60 ημερών από τη δημοσίευση της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων και στις υποθέσεις προσωρινής ρύθμισης κατάστασης. Σύμφωνα με την ΑιτΕκθ 4842/2021 η ρύθμιση προσβλέπει στην πάταξη καταχρήσεων των δικονομικών μέσων των ασφαλιστικών μέτρων που είχαν αναφανεί στη δικαστηριακή πρακτική, ιδίως σε εργατικές υποθέσεις²⁵. Η ρύθμιση επαναλαμβάνει το νομοτεχνικό πρότυπο του άρθρου 728 § 5 ΚΠολΔ, ενώ ως ειδικότερη θέτει εκποδών το άρθρο 693 ΚΠολΔ. Προβλήματα, αναμένεται να ανακύψουν στη δικαστηριακή πρακτική στην περίπτωση που έχει διαταχθεί ως ασφαλιστικό μέτρο προσωρινής ρύθμισης κατάστασης, η επίδειξη εγγράφων²⁶. Υπό την ισχύ του άρθρου 4 Ε Ν. 3388/2005²⁷, είχε προταθεί πως είναι σκόπιμη η τελεολογική συστολή του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 693 ΚΠολΔ ώστε αυτό να περιορισθεί μόνον στις περιπτώσεις όπου η άσκηση της κύριας αγωγής είναι δυνατή και ταυτόχρονα θεωρείται επιβεβλημένη για την αποτροπή της υποκατάστασης της δικαιοδοτικής κρίσης της διαγνωστικής δίκης από την απόφαση

²⁴ Μέχρι το Ν. 4335/2015, η ανταίτηση μπορούσε να ασκηθεί και προφορικά στο ακροατήριο. Υπό το Ν. 4335/2015 η ανταίτηση μπορούσε να ασκηθεί μόνον με δικόγραφο σύμφωνα με το άρθρο 686 § 6 ΚΠολΔ, όπως ίσχυε τότε. Με το Ν. 4509/2017 η ρύθμιση τροποποιήθηκε εκ νέου κατά τρόπο, ώστε να επιτραπεί εκ νέου η προφορική άσκηση ανταίτησης (όχι όμως και κύριας παρέμβασης), ενώ ήδη με το Ν. 4842/2021, επανερχόμαστε στην υποχρεωτική άσκηση της ανταίτησης με δικόγραφο. Για τη ρύθμιση του προϊσχύσαντος δικαίου για την ανταίτηση, βλ. Κράνη, Η άσκηση ανταίτησης στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων μετά τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2015, Αρμ 2017.533-540.

²⁵ ΑιτΕκθ Ν. 4842/2021, σ. 103.

²⁶ Βλ. ήδη υπό την ισχύ του άρθρου 4 Ε Ν. 3388/2005, Τσικριά, Δυσχέρειες εφαρμογής του άρθρου 693 ΚΠολΔ επί του ασφαλιστικού μέτρου της επίδειξης εγγράφων, ΕφΑΔ 2008.264επ: 266· Γιαννόπουλο, Παρατηρήσεις υπό την ΠΠρΘεσ 2679/2008, ΕΠολΔ 2009.503·

²⁷ Με τη διάταξη αυτή είχε τροποποιηθεί το άρθρο 693 ΚΠολΔ κατά τρόπο ώστε να είναι υποχρεωτική η άσκηση της κύριας αγωγής εντός 30 ημερών από την έκδοση της απόφασης ασφαλιστικών μέτρων.

των ασφαλιστικών μέτρων²⁸. Η υιοθέτηση της ερμηνευτικής λύσης αυτής, διαφαίνεται ενδεδειγμένη και υπό τη νέα ρύθμιση.

Προκειμένου να αποτραπεί η αυτοδίκαιη ανάκληση απαιτείται να ολοκληρωθεί η άσκηση της αγωγής μέσα στην προθεσμία των 60 ημερών, συμπεριλαμβανομένης και της επίδοσης του δικογράφου. Κατά τη νομολογία, η αγωγή πρέπει να αφορά στο ασφαλιστέο δικαίωμα για την προστασία του οποίου διατάχθηκε το ασφαλιστικό μέτρο και όχι σε άλλο, έστω και συναφές²⁹. Αρκεί πάντως η κατάθεση αίτησης για την έκδοση διαταγής πληρωμής³⁰ ή η άσκηση δήλωσης προσφυγής σε δαιτησία³¹.

Η προθεσμία αφετηριάζεται από τη δημοσίευση της απόφασης, όπερ εγκυμονεί κινδύνους, αφού ο υπόχρεος στην άσκηση της αγωγής φέρει το βάρος να παρακολουθεί τη διαδικαστική πορεία της υποθέσεως, προκειμένου να προλάβει τον κίνδυνο αυτοδίκαιης ανάκλησης του διαταχθέντος ασφαλιστικού μέτρου.

Υπό την ισχύ του άρθρου 4 Ε Ν. 3388/2005, είχε επικρατήσει στη νομολογία η γνώμη ότι σε περίπτωση που χωρήσει αυτοδίκαιη ανάκληση του ασφαλιστικού μέτρου, δεν συγχωρείται άσκηση νέας αίτησης, με το σκεπτικό ότι μόνον το ασφαλιστικό μέτρο ανακαλείται, όχι όμως και το δεδικασμένο της αίτησης, οπότε το τελευταίο παρακωλύει την άσκηση νέας αίτησης με το ίδιο αντικείμενο³². Υπό την ερμηνευτική εκδοχή, αυτή θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι συγχωρείται η άσκηση νέας αίτησης ασφαλιστικών μέτρων μόνον υπό την επίκληση νέων πραγματικών περιστατικών³³.

Εφόσον παρέλθει άπρακτη η προθεσμία του άρθρου 732 Α ΚΠολΔ, τότε η απόφαση αποβάλλει την ισχύ της χωρίς να απαιτείται η έκδοση απόφασης, ενώ αν ασκηθεί αίτηση ανάκλησης ή μεταρρύθμισης της απόφασης που απέβαλλε την ισχύ

²⁸ Τσικρικάς, ΕφΑΔ 2008.266· Γιαννόπουλος, ΕΠολΔ 2009.503.

²⁹ Π.χ. υπό την ισχύ του άρθρου 4 Ε Ν. 3388/2005, είχε γίνει δεκτό στη νομολογία ότι δεν αρκεί η άσκηση αρνητικής ή διεκδικητικής αγωγής προκειμένου να αποφευχθεί η αυτοδίκαιη ανάκληση απόφασης που διέτασσε ασφαλιστικά μέτρα νομής: ΠΠρΘεσ 2679/2008, ΕΠολΔ 2009.503 αντίθ. σημ. Γιαννόπουλου· ΠΠρΑθ 2968/2010, ΝΟΜΟΣ· ΠΠρΑθ 1505/2010, ΝΟΜΟΣ. Αντίθ. υπέρ της εκδοχής ότι αρκεί η άσκηση αγωγής για συναφές δικαίωμα, Γιαννόπουλος, ΕΠολΔ 2009.503.

³⁰ ΑΠ 75/2014, ΝΟΜΟΣ.

³¹ ΠΠρΠειρ 2121/1978, ΠειρΝ 1979.74.

³² ΜΠρΑθ 1108/2007, Δ 2007.967· ΜΠρΑθ 2572/2008, ΕΠολΔ 2009.354 σημ. Μπαμπινιώτη. Αντίθ. ΜΠρΘεσ 68/2010, Αρμ 2011.778. Πριν το Ν. 3388/2005, η νομολογία προσανατολιζόταν (με αφορμή τη ρύθμιση του άρθρου 693 ΚΠολΔ) προς στην επιεικέστερη ερμηνευτική λύση ότι συγχωρείται η άσκηση νέας αίτησης ασφαλιστικών μέτρων, ακόμη και χωρίς την επίκληση νέων πραγματικών περιστατικών, με το επιχείρημα ότι η αποδυνάμωση της απόφασης δεν δημιουργεί αντίστοιχο δικονομικό απαράδεκτο: ΠΠρΘηβ 148/1972, Αρμ 1972.947· ΜΠρΑθ 7255/1971, ΑρχΝ 1972.238. Υπέρ της λύσης αυτής από τη θεωρία, Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Κράνης), άρθρ. 693 αρ. 4· Τζίφρας, σ. 84.

³³ Μπαμπινιώτης, Παρατηρήσεις υπό τη ΜΠρΑθ 2572/2008, ΕΠολΔ 2009.354.

της, θα πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτη λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος³⁴. Κατ' αναλογία προς στις ερμηνευτικές λύσεις που κρατούν υπό την ερμηνεία του άρθρου 693 ΚΠολΔ, η άρση του ασφαλιστικού μέτρου δεν ενεργεί αναδρομικά, οπότε διατηρούνται οι συνέπειες που προκάλεσε η απόφαση των ασφαλιστικών μέτρων ως την αποδυνάμωση της³⁵. Σε περίπτωση απώλειας της προθεσμίας, επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση συγχωρείται υπό τις προϋποθέσεις των άρθρων 152 ΚΠολΔ³⁶.

Κατά ρητή πρόβλεψη του άρθρου 116 § 4 Ν. 4842/2021 η νέα ρύθμιση του άρθρου 732 Α ΚΠολΔ καταλαμβάνει αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων που θα ασκηθούν μετά την έναρξη ισχύος του νέου νόμου (1.1.2022). Επομένως, η νέα ρύθμιση δεν καταλαμβάνει αποφάσεις που εκδόθηκαν πριν την 1.1.10222 ή και μετά την ημερομηνία αυτή, αλλά επί αιτήσεων που είχαν ασκηθεί προγενέστερα.

4 Εκουσία δικαιοδοσία

Τροποποιείται το άρθρο 764 ΚΠολΔ κατά τρόπο ώστε πλέον να επιτρέπεται η παράσταση με δήλωση στις δίκες της εκούσιας δικαιοδοσίας του δεύτερου βαθμού. Κατά το σημείο αυτό θεραπεύεται μια στρέβλωση που προκαλούσε η διατύπωση του άρθρου 115 ΚΠολΔ μετά τη μεταρρύθμιση του με το Ν. 2207/1994, η οποία φαινόταν να επιβάλλει την υποχρεωτική προφορική συζήτηση των υποθέσεων της εκούσιας δικαιοδοσίας σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας. Η ερμηνεία αυτή, την οποία είχε υιοθετήσει και η νομολογία³⁷ απέληγε στην υποχρεωτική παράσταση των διαδίκων στην κατ' έφεση δίκη της εκούσιας δικαιοδοσίας, παρά το γεγονός ότι στη δικαστηριακή πρακτική η εκδίκαση των τελευταίων ουδεμία εμφανή διαφοροποίηση παρουσίαζε σε σχέση με την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία³⁸. Η ρύθμιση επομένως είναι *per se* επιδοκιμαστέα

³⁴ ΑΠ 75/2014, ΝΟΜΟΣ.

³⁵ ΑΠ 75/2014, ΝΟΜΟΣ και αναλυτικότερα, από τη θεωρία: Κράνης, Η μετενέργεια των ασφαλιστικών μέτρων, Αρμ 2003.1389 επ: 1390, 1391, 1392, 1396.

³⁶ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Κράνης), άρθρ. 693 αρ. 4.

³⁷ Ενδεικτ. ΕφΑθ 7061/2004, ΕλλΔνη 2005.520· ΕφΠειρ 71/2005, ΧρΙΔ 2006. 807, σημ. Γιαννόπουλου· ΕφΑθ 1686/2006, ΕλλΔνη 2006.1105· ΕφΔωδ 165/2007, ΝΟΜΟΣ· ΕφΑθ 427/2008, ΕλλΔνη 2008.1493· ΕφΑθ 3057/2009, ΕλλΔνη 2009.1454· ΕφΠατρ 423/2011, ΝΟΜΟΣ· ΕφΔωδ 229/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΛαρ 147/2013, ΝΟΜΟΣ· ΕφΘεσ 2479/2014, Αρμ 2016.2100· ΕφΠειρ 577/2014, ΝΟΜΟΣ. Πρβλ. όμως ΕφΠειρ 491/2014, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 206/2015, ΝΟΜΟΣ· ΕφΠειρ 218/2015, ΝΟΜΟΣ στις οποίες έγινε δεκτή νομότυπη παράσταση του διαδίκου με δήλωση σε υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας

³⁸ Βλ. ευρύτερα για τη σχετική προβληματική, Γιαννόπουλο, Υποχρεωτικά προφορικός χαρακτήρας της δίκης στη δευτεροβάθμια δίκη της εκούσιας δικαιοδοσίας. Μια κριτική προσέγγιση της κρατούσας γνώμης στη νομολογία και *de lege ferenda* προτάσεις σε τ. Η έφεση

Εντούτοις, η επιλογή του νομοθέτη πάντως να εντάξει τη ρύθμιση στο άρθρο 764 ΚΠολΔ αντί να τροποποιήσει το άρθρο 115 ΚΠολΔ ενδεχομένως να μην ήταν απόλυτα επιτυχής. Και τούτο επειδή, εξ αντιδιαστολής ο συνδυασμός των δύο διατάξεων φαίνεται να παρέχει το έρεισμα στην υπόθεση ότι στα υπόλοιπα ένδικα μέσα η προφορική συζήτηση θα είναι υποχρεωτική, ακόμη π.χ. και στην αναιρετική δίκη, όπου εντούτοις παγίως το Ακυρωτικό επέτρεπε την παράσταση με δήλωση στις υποθέσεις της εκούσιας δικαιοδοσίας³⁹. Αναφέεται επίσης το άτοπο οι διάδικοι να μπορούν να παρασταθούν με δήλωση μόνον κατά τη δίκη της έφεσης κατά την εκούσια δικαιοδοσία, όχι όμως και κατά τη δίκη άλλων ενδίκων μέσων, όπως η ανακοπή ερημοδικίας και η αναψηλάφηση, όταν οι τελευταίες πλήττουν αποφάσεις δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

κατά τον ΚΠολΔ (Πρακτικά Συνεδρίου ΕΕΔ 2019), 2021, σ. 127 επ· Γιαννόπουλο, Παρατηρήσεις υπό την ΕφΘεσ 2675/2018, ΕΠολΔ 2019.60· Γιαννόπουλο, Η εκουσία δικαιοδοσία ως ειδική διαδικασία και η σχέση της με το άρθρο 591 ΚΠολΔ, Αρμ 2020.753 επ: 770-771. Πρβλ. και Δεληκωστόπουλο, Παρατηρήσεις υπό τη ΜΠρΑθ 3692/2019, ΕΠολΔ 2019.75 επ, ο οποίος επισημαίνει ότι η προφορικότητα της δίκης του δεύτερου βαθμού στην εκούσια δικαιοδοσία, συνάγεται μόνον έμμεσα ερμηνευτικά.

³⁹ Ενδεικτ. Π 1417/2012, www.areiospagos.gr· ΑΠ 2081/2014, www.areiospagos.gr· ΑΠ 149/2016, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 390/2016, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 153/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 1978/2017, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 156/2018, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 551/2018, ΝΟΜΟΣ· ΑΠ 438/2019, www.areiospagos.gr· ΑΠ 757/2019, www.areiospagos.gr· ΑΠ 334/2020, www.areiospagos.gr κ.ά.